

De omgekeerde wereld van Pullman's *Gouden Kompas*

Waar het slechte goed is en God gewerd wordt

Berit Kjos - 13 november 2007

<http://www.crossroad.to/articles2/007/compass-pullman.htm>

Alle Schriftaanhalingen komen uit de Statenvertaling (1977 of [HSV](#))
Vertaling, inleiding, plaatjes en voetnoten door M.V.

Inleiding:

Philip Pullman (Norwich, 19 oktober 1946) is een Britse schrijver van kinderliteratuur. Hij was docent aan het Westminster College, Oxford. Zijn bekendste werk is de trilogie *His Dark Materials*, en verscheen in 1995, 1997 en 2000. De driedelige serie werd in het Nederlands gepubliceerd als *Het Gouden Kompas*, bestaande uit *Het noorderlicht* (1996), *Het listige mes* (2002) en *De amberkleurige kijker* (2002). (Bron: Wiki).

De film *The Golden Compass* is sinds 7-12-2007 in de bioscoop te zien. Dit artikel behandelt de **Engelse versie** van de reeks.

Van Philip Pullmans trilogie werden meer dan 15 miljoen ex. verkocht.

The Golden Compass won de prestigieuze [Carnegie Medal](#)
Zie ook [The Golden Compass Curriculum: Teachers' Guide](#)

“Dit zal het einde van de Kerk betekenen ... het einde van die eeuwen van duisternis! ... Het Stof [*geestelijke deeltjes van de elementen*] zal alles veranderen”. [\[1, p.394\]](#) *The Golden Compass*.

“De God die sterft is de God van ketterverbranding, de opknoper van heksen... Deze God verdient het te sterven. De **Autoriteit** dan, is een oud IDEE van **God**, kunstmatig in leven gehouden door hen die voordeel trekken uit zijn voortgezet bestaan”. [\[2\]](#) [Philip Pullman](#).

“Doe **wat gij wilt** zal de hele Wet zijn”. [Aleister Crowley](#), de sadistische occultist.

“Wee degenen, die het kwade goed heten, en het goede kwaad...” Jesaja 5:20

Vliegende heksen, boze schimmen, sprekende beren en evoluerend “Stof” (Dust) wemelen in *The Dark Materials*, Philip Pullman's populaire fantasiereeks voor kinderen. In deze verwarrende kosmos van veelvoudige universums, worden mensen gelinkt met persoonlijke *daemonen* [zo geschreven], en telepathische speurders vinden antwoorden op de mysteries van het leven door divinatie¹, oosterse meditatie, oude “wijsheid” en rituele magie. Deze occulte praktijken zijn essentieel in de strijd voor een “vrije” Republiek en tegen de verachte oude Kerk.

Philip Pullman

Lyra, de jonge heldin [12 jaar], is een koppige wildebras, opgegroeid zonder ouders in een Oxford college in een universum parallel aan het onze. Als bedreven leugenaar, wordt ze aanvankelijk gezien rondneuzend in een verboden gebied met haar *daemon* [zo geschreven] gecamoufleerd als nachtvlinder. Van dan af volgt ze haar intuïtie, van de ene crisis naar de volgende, totdat alle res

¹ *Divinatie*: inzicht in de toekomst of ontdekking van het verborgene door bovennatuurlijke gave. (Van Dale).

tanten van Bijbelse waarheid en gezag vernietigd zijn. Tegen het eind van de reeks is God dood. Vrijgeestige Lyra (nog steeds 12 jaar oud) is seksueel “op de leeftijd” gekomen en vervulde haar profetische opdrachten in de oorlog tegen het Christendom.

Als de lezers van boekdeel naar boekdeel gaan, *ontmoeten* zij aardige God-haters, *ervaren* zij magische werelden, en *ontdekken* zij de vreemde krachten die Pullmans occulte kosmos aandrijven. Als we een korte, eenvoudige synopsis kunnen maken, lijkt deze gedachtenveranderende trilogie meer op *gevoelens* te appelleren dan op *verstand*. Maar deze gevoelens zullen de harten openen voor allerlei bedrog welke dood en binding (slavernij) veroorzaken, geen leven in Christus.

In *The Golden Compass*, het eerste boek uit de reeks, wordt een vreemde massa van mysterieus Stof (Dust) ontdekt tijdens een prachtige verschijning van [Aurora Borealis](#) (Noorderlicht of Poollicht). Maar Pullman ziet geen Schepper achter de schoonheid. In plaats daarvan wijst hij het verbazingwekkende Stof toe aan *evoluerende* materie, gedreven door *intelligent bewustzijn* - een esoterisch begrip dat herinnert aan de occulte filosofieën van [Teilhard de Chardin](#), [Willis Harman](#), oude [Gnostici](#)², en [William Blake](#). Deze laatste, een van Pullmans belangrijkste bronnen van inspiratie, werd geboeid door de [Rozekruisers](#), [Theosofie](#) en andere occulte leringen.^[3]

Lyra's keuzes en omstandigheden brengen haar naar het arctische eiland Svalbard. Ze zeilt noordwaarts van Engeland met enkele dappere *gyptians* [van *gypsies*, zigeuners] vastbesloten kinderen te redden die ontvoerd werden door de harteloze “Kerk” voor experimentele doeleinden. Terwijl zij reist, bestudeert zij haar *alethiometer*³ [“Kompas”] en beoefent de diepe *trance*-vormende concentratie die nodig is om mystieke leiding te ontvangen. Alhoewel zij het nog niet weet, wordt zij voorbereid op een hoger doel:

“De heksen hebben eeuwen geleden over dit kind gesproken... Omdat zij [de heksen] zo kort bij de plaats leven waar het gordijn tussen de werelden zo dun is, horen zij van tijd tot tijd onsterfelijke fluisteringen in de stemmen van die wezens die passeren tussen de werelden. En zij hebben gesproken van een kind zoals dit, dat een grote bestemming heeft die alleen elders kan vervuld worden - niet in deze wereld maar ver daarachter. Zonder dit kind, zullen wij allen sterven”
[\[1, p.176\]](#).

Ziet u hoe deze fantasie bijbelse waarden ondermijnt? Pullmans listige verhaal trekt de geesten van de lezers in een occulte context waar - door hun verbeelding - zij leven *ervaren* vanuit zijn atheïstisch/occult perspectief. In feite klinken zijn methodes zoals de transformationele tactieken in het [global education plan van de UNESCO](#). Deze aangetoonde bewijzen zijn ontworpen voor het...

1. Geven van [nieuwe betekenissen](#) aan oude termen
2. Herdefiniëren van God en ondermijnen van het Christendom
3. Geven van suggesties die botsen met traditionele waarden
4. Ridiculiseren, herschrijven of herinterpreteren van Bijbelse waarheid
5. Lezers onderdompelen in verleidend occultisme en rituele magie
6. Mystiek omhullen in een wetenschappelijke taal.

1. Geven van nieuwe betekenissen aan oude termen

Bijvoorbeeld, het woord *DAEMON* (klinkt als *demon*) verwijst naar een liefelijke, vertrouwelijke en onafscheidelijke metgezel van zijn menselijke tegenhanger. Anders dan de demonische bedriegers van Satan leven deze *daemonen* om hun menselijke gasten te helpen. Alhoewel gelijkgesteld met menselijke zielen, spreken zij met hun gasten als afzonderlijke entiteiten.

² *Gnostici*: Theosofen uit de 2^e-5^e eeuw nC die door middel van kosmogonische bespiegelingen en oosterse myten een diepere verklaring van de godsdienstige waarheden en het wezen van de dingen probeerden te geven. (Van Dale).

Gnostiek: (v. Gr. gnosis = inzicht, kennis), verzamelnaam voor een pluriforme godsdienstig-wijsgerige stroming, die vooral in de eerste eeuwen n.C. grote betekenis had, maar ook later momenten van herleving kende. De aanhangers streefden naar het heil door geheime, alleen voor ingewijden gereserveerde kennis (gnosis). Deze kennis heeft betrekking op het goddelijke en bovenaardse machten, maar is ook inzicht in het wezen van de mens. Het ontvangen van de gnosis is iemands geestelijke opstanding uit de doden. De geest moet zich van de gebondenheid aan het lichaam bevrijden (Encarta 2002).

³ De *alethiometer* (“Kompas”) is hier een fictief instrument om de waarheid te weten te komen. Dit “Kompas” is geen ordinair navigatie-instrument maar een divinatiemiddel, bezielde door kleine “Stof” (Dust) partikels met een bewustzijn.

Ten tweede: het woord “KERK” wijst *enkel* naar een boze hiërarchische dictatuur. De ware Kerk - zij die Christus vertrouwen en volgen - wordt nooit genoemd. De trotse heks Koningin Ruta Skadi beschrijft Pullmans beoogde vijand erg goed:

“Laat me u zeggen... wie moeten wij bestrijden... Het is het Magisterium, de Kerk. Want in haar hele geschiedenis... heeft ze getracht elke natuurlijke impuls te onderdrukken en te controleren. En wanneer ze die kan controleren, werpt ze hen uit... Ze snijdt de seksuele organen uit... en **elke kerk is hetzelfde**: controleer, vernietig, **verwijder elk goed gevoel**. Als er dan een oorlog uitbreekt, en de kerk bevindt zich aan één zijde, moeten wij aan de andere kant staan, ongeacht aan welke vreemde bondgenoten wij gebonden zijn... [Lord Asriel](#) [*Lyra's hoogdravende, afwezige vader*] was ooit mijn geliefde, en ik zou graag de strijd vervoegen met hem, omdat hij de Kerk haat” [\[4, p.50-5\]](#)

Ten derde: de Bijbelse “HEMEL” wordt voorgesteld als een leugen. Hij bestaat niet, volgens een blijkbaar homoseksuele engel Baruch. In plaats daarvan eindigt iedereen in de “wereld van de doden” - een miserabel “gevangeniskamp”, opgericht door de boze Autoriteit [\[5, p.33\]](#). Maar, het woord “*hemel*” wordt gebruikt als verwijzing naar de occulte, antichristelijke Republiek.

2. Herdefiniëren van God en ondermijnen van het Christendom

Tegen het eind van het derde boek, *The Amber Spyglass* (De Amberkleurige Kijker), redt Lyra de gevangen doden. De kijk van de lezer op Christus vervalsend, verruilt Pullman Jezus, onze Verlosser, met dit telepathisch 12-jaar oude meisje dat nauwelijks moet onderdoen voor onze Heer.

Met bodemloze onbeschaamdheid presenteert Pullman “God”, of de “Autoriteit”, als een zwakke oude man [\[5, p.410\]](#). De volgende uitspraak van een engel toont Pullmans verachting voor God:

“De Autoriteit, God, de Schepper, De Heer... dit waren allemaal namen die hij zichzelf gaf. **Hij was nooit de schepper. Hij was een engel** zoals wij - de eerste engel, weliswaar, de machtigste... **De eerste engelen condenseerden uit het Stof** [Dust], en de **Autoriteit was de eerste** van allen... Een van hen die later kwam was wijzer dan hij, en **zij** vond de waarheid, en dus **verbande hij haar**. Wij dienen *haar* nog steeds. En de Autoriteit regeert nog steeds het Koninkrijk, en [aartsengel] Metatron is zijn Regent” [\[5 -31-32\]](#)

In de gnostische context van meerdere goden, verwijst deze “zij” naar [Sofia](#), de godin van wijsheid. Gelinkt aan de “goddelijke vonk” in iedereen, moedigt zij zelfontdekking aan, en het waarderen van verlichting veeleer dan waarheid en gehoorzaamheid.

[Metatron](#) komt voor in vele occulte systemen. De [Kabbala](#) en [Tarot](#) zien hem als een machtige aartsengel. In de Hermetische magie wordt hij gelinkt aan de god Hermes en de mythische Emerald⁴ Tablet met haar schandelijke code: “[Zoals Boven, Zo Onder](#)”. Dit vat het occultische doel samen om verband te leggen met hogere machten om verandering af te dwingen hier beneden.

Maar de arrogante vraag van de mens kan nooit de plannen van de soevereine God doen ontsporen of verzwakken. De menselijke bespottung demonstreert enkel Gods oneindige wijsheid. Want Hij kent erg goed de natuur van de mens en de strijd die zou gevoerd worden tijdens de eeuwen. Daarom roept hij diegenen uit die Hem vertrouwen en willen volgen om ...

“te strijden voor het geloof dat eenmaal aan de heiligen overgeleverd is. Want er zijn sommige mensen binnengeslopen, die allang tot dit oordeel van tevoren opgeschreven zijn, goddelozen, die de genade van onze God veranderen in ontucht, en die de enige Heerser, onze God, en Heere Jezus Christus verloochenen” - Judas 3-4

3. Geven van suggesties die botsen met traditionele waarden

Daemonen nemen hun permanente dierlijke gedaante aan wanneer hun menselijke partner “op de leeftijd komt”. Voor de 12-jaar oude Lyra kwam deze initiatie door [seksuele intimiteit](#) met Will Parry, haar nauwe gezelschap en minnaar, tegen het eind van de reeks. De vader van Will was een krachtige *sjamaan* in een andere wereld.

⁴ *Emerald*: smaragd; smaragdgroen.

Typisch voor onze tijd: mythe vervangt waarheid, gevoelens drukken moraliteit weg, en menselijke inspanningen annuleren het kruis. In Pullmans amorele *multiverses*, moeten alle bijbelse waarheden losgelaten of geherinterpreteerd worden. Bijvoorbeeld: gnostische en andere occulte filosofieën hebben de slang aanzien als iets goeds en de verboden vrucht als verlichting schenkend. Zo deed ook John Milton in zijn [Paradise Lost](#), een andere bron van inspiratie voor Pullman.

“Er verandert iets wanneer onschuld verandert in ervaring”, zei [Lord Asriel](#). Maar de gevolgen waren verwoestend. Om ons te beschermen tegen de consequenties van *ervaringsgerichte* kennis van het kwaad - de vrucht van de verboden boom in de Hof van Eden - waarschuwde onze wijze God:

“Van alle bomen van deze hof mag u vrij eten, maar van de boom van de kennis van goed en kwaad mag u niet eten, want op de dag dat u daarvan eet, zult u zeker sterven” Genesis 2:16-17.

4. Ridiculiseren, herschrijven of herinterpreteren van Bijbelse waarheid

Tegen het eind van *The Golden Compass*, veroordeelt [Lord Asriel](#) de “Kerk” voor haar leringen over [de zondeval](#): “... het is wat de Kerk duizenden jaren heeft onderwezen”. Daarna leest hij volgende *valse* versie van Genesis 3:1-7 voor aan Lyra:

“... de vrouw zei tot de slang: Wij mogen eten van de vrucht van alle bomen in de Hof. Maar van de boom in het midden van de Hof heeft God gezegd: Gij zult er niet van eten, noch zult gij hem aanraken, opdat gij niet sterft. En de slang zei tot de vrouw: Gij zult zeker niet sterven: ‘Want God weet **dat de dag dat gij daarvan eet, uw ogen zullen opengaan, en uw demonen zullen hun ware gedaanten aannemen, en gij zult zijn als goden, kennende goed en kwaad.** En toen de vrouw zag dat de boom goed was om van te eten, en aangenaam in haar ogen, en een boom die begeerlijk was om de waarheid te onthullen over de echte gedaante van iemands daemon, trok zij de vrucht en at, en gaf er ook van aan haar man...

“En hun **ogen** werden **geopend**... Maar toen de man en de vrouw hun eigen demonen kenden, wisten zij dat er bij hen een grote verandering was gekomen, want tot dat moment had het geleken **dat zij één waren met alle creaturen** van de aarde en de lucht...” [\[1, p. 371-372\]](#)

Pullmans versie van de zondeval had de eenheid verstoord - een illusie die [Al Gore](#) en andere [globalistische leiders](#) willen herstellen. In de verwachting dat Lyra deze consequentie zou omkeren en *de wereld redden* van het echte idee van “zonde”, verbergen de heksen een tweede profetie. Maar Lyra’s slinkse moeder dwingt één van hen het geheim te onthullen:

“U heksen weten iets over het kind Lyra... Zeg me de waarheid... Noem ze!”

“Eva! Moeder van allen!... Moeder Eva!” stamelde [de heks]... “Wat zult u haar doen?”

“Waarom, ik zal haar moeten vernietigen... om een andere Zondeval te verhinderen” [\[4, p. 314\]](#).

5. Lezers onderdompelen in verleidend occultisme en rituele magie

Magische praktijken trekken de aandacht van de lezers en laten hen uiteindelijk voelen dat occultisme goed is en normaal. Lyra’s vreugde in het “lezen” van haar *alethiometer* kan onschuldig lijken, maar haar succes vereist dezelfde spiritistische (psychic) vaardigheden als die welke aangewend worden bij bezweringen en andere vormen van magie. Bemerkt de gelijkenis met de meditatieve praktijken die vandaag overal verwelkomd worden in de [emerging churches](#):

“[Lyra] las het elke dag... en zij ondervond dat zij meer en meer kon wegzinken **in een kalme toestand** waardoor de symbolische betekenissen zichzelf verklaren... ‘Het’ is bijna als praten tegen iemand, maar je kan hen niet volkomen horen, en je voelt je wat dwaas omdat zij slimmer zijn dan u” [\[1, p.150\]](#).

“Lyra keerde haar handen naar de [relevante symbolen]... Daarna zat zij stil, liet haar geest toe de drie betekenisniveaus vast te houden in focus, en ontspande voor het antwoord, dat haast onmiddellijk kwam... Zij knipperde een of twee keer alsof ze uit een trance kwam” [\[1, p.174\]](#).

“Ik heb een manier om **mijn geest leeg te maken**, en ik zie zonder omhaal wat de beelden betekenen” [\[4, p. 95\]](#).

“Het is niet enkel het mes dat moet snijden, het is uw eigen geest... Concentreer... Focus uw geest. Denk aan de mespunt. Daar bent u. Voel het aan”. “Relax... U wordt de punt van het mes” [\[4, p. 182-3\]](#)

Dr. Mary Malone⁵, een natuurkundige die Lyra's fascinatie voor divinatie deelt, gebruikt *I Ching* (Chinese divinatie) en haar computer om **instructies te ontvangen** van “de entiteiten welke zij schaduwpartikels noemt” [\[5 -80\]](#). Maar zij kunnen slechts gezien worden wanneer je **je geest leeg maakt...**” zegt ze tot Lyra in het tweede boek *The Subtle Knife* [*Het Listige Mes*] [\[4, p. 92\]](#).

“**Zij zeiden mij wat te doen**”, zei ze later [\[5, p.440\]](#). Een van haar taken zou zijn te “spelen met de slang”. Zij zou de “verleidster” zijn die Lyra verlost om vrij haar verlangens te volgen en bezig te zijn met seks [\[5, p.80\]](#). En, volgens een spionerende priester: “Als het kind toegeeft, zullen Stof en zonde triomferen” [\[5, p.68\]](#). Maar God zegt:

“Onder u zal niet gevonden worden, die ... met waarzeggerijen omgaat, een wichelaar, of die op vogelgeschrei acht geeft, of tovenaars. Of een bezweerder, die met bezwering omgaat, of die een waarzeggende geest vraagt, of een duivelskunstenaar, of die de doden vraagt. Want al wie dat doet, is de HEERE een gruwel ...”

6. Mystiek omhullen in een wetenschappelijke taal

Pullmans mystieke Stof is een perfect voorbeeld:

“Stof kwam tot leven toen levende dingen bewust werden van zichzelf...” [\[5, p.451\]](#).

“Stof is het wat de *alethiometer* doet werken... U hebt gehoord van elektronen, fotonen, neutronen, en de rest? Zij worden elementaire partikels genoemd omdat je ze niet kan verder kan verkleinen...” [\[1, p.370\]](#).

Het toeschrijven van subjectief bewustzijn aan Stof kan zinnig zijn voor mensen zoals [Dr. Willis Harman](#) die de betekenis van “wetenschap” herdefinieerden. Een voormalig Stanford professor, futurist en stichter van het [Institute of Noetic Sciences](#), sprak zelfs op de “[Evangelical Consultation on the Future](#)”, gesponsord door het Billy Graham Center, in 1979.

Zoals Pullman's *Dark Materials*, promoot Harman's boek [Global Mind Change](#) paganisme als bewijs voor een bewustzijnsgebreven evolutie:

“Eeuwen terug werd er een waaier van abnormale fenomenen gerapporteerd, inbegrepen helderziend afstandskijken, telepathische communicatie... en andere ‘psychic’ (mediamieke) fenomenen... Wat ze al deze abnormale fenomenen gemeen hadden was dat de *geest* (mind) bepaalde effecten leek te hebben op de fysieke wereld” [\[6\]](#) [Denk aan de occulte slogan: “Zoals boven, Zo beneden”].

“Misschien wordt een soortvorm op het lange pad van evolutionaire ontwikkeling ... **getrokken** door het soort van **teleologische kracht** die betrokken is... in [Teilhard de Chardin's](#) *The Phenomenon of Man*. In dit soort uitleg gaat de geest het brein vooraf, en de evolutie wordt gekenmerkt door zowel de **vrijheid van keuze van het organisme** als door haar **innerlijk zintuig van ‘juiste’ richting**” [\[6\]](#).

Deze laatste zin vat de richtlijnen samen van Lyra's succes. Niemand kon haar zeggen wat te doen! Zoals [Aleister Crowley](#) zei: “**Doe wat gij wilt zal de hele Wet zijn**”. Lyra moet “vrij” zijn om “haar eigen innerlijke zintuig van ‘juist’ te volgen - ongeacht hoe fout dat is!

Deze “vrijheid” betekent afwijzing van **autoriteiten zoals God**, een wijze **vader**, of de **geboden**. Waarheid is gewoon te restrictief (beperkend) in een wereld die geoefend is in het eerder volgen van gevoelens dan feiten! Geen wonder dat Pullmans heldin [los van haar ouders](#) werd opgevoed. Zoals de heksen zeiden:

“Zonder dit kind [*de nieuwe Eva die de gevolgen van de Zondeval zal omkeren*] zullen wij allen sterven... Maar zij moet deze bestemming vervullen in onwetendheid van wat ze doet... Wat dit

⁵ Dr. Mary Malone: karakter in *His Dark Materials*.

betekent is dat zij **vrij** moet zijn om fouten te begaan. Wij moeten hopen van niet, maar we kunnen haar niet leiden” [1, p.176].

Tegen het eind van de trilogie noemt Mary Malone het Christendom “een zeer krachtige en overtuigende vergissing”. **In plaats van God had zij eenheid gevonden**, “het gevoel dat het hele universum levend was, en **dat alles verbonden was met al het andere...**” [5, p.449].

Deze metafysische **eenheid** en **afwijzing van God** raakt aan de zienswijzen van de Emerging Church van de hedendaagse veranderingsagenten. [Kerkleiders](#) zowel als [milieuactivisten](#) en [bedrijfsmanagers](#) omarmen een illusie van eenheid door [dialoog](#) en [systeemdenken](#) - welke de bijbelse God ontkennen [7].

Zijn uw kinderen toegerust met de feiten en waarheden om zulke leugens [het hoofd te bieden](#)?

Waarheid temidden van bedrog

“Predik het Woord. Volhard daarin, gelegen of ongelegen. Weerleg, bestraf, vermaan, ... Want er zal een tijd komen, dat zij het gezonde onderwijs niet zullen verdragen, maar zij zoeken wat hun gehoor streelt en zullen voor zichzelf leraars bijeenrapen naar hun eigen begeerten. 4 Ze zullen hun oren van de waarheid afwenden en zich keren tot fabels. Maar u, wees nuchter in alles. ...” (2 Timotheüs 4:2-5).

Sommige links hierboven leiden naar overeenkomstige leringen uit *Conversations with God* van Neale Donald Walsch

Zie verder: [Mysticism & Global Mind Change](#), [Brainwashing & how to resist it](#), [The Armor of God](#)
en [Two Roads: Didactic or Dialectic and their praxis](#) door Dean Gotcher

Eindnoten:

1. Philip Pullman, *The Golden Compass* (New York: Random House Children's Books, 1995).
 2. [Philip Pullman's answers to Questions about Science and Religion](#) at www.geocities.com/the_golden_compass/rvreligion.html
 3. www.crossroad.to/Books/BraveNewSchools/5-Earth.htm#cosmicevolution at www.crossroad.to/Quotes/occult/gnostic-apostle-thomas.htm, www.crossroad.to/Excerpts/books/lilith.htm#Swedenborg, www.crossroad.to/Quotes/occult/theosophy.htm
 4. Philip Pullman, *The Subtle Knife* (New York: Random House Children's Books, 1997).
 5. Philip Pullman, *The Amber Spyglass* (New York: Random House Children's Books, 2000).
 6. Willis Harman, Ph.D., *Global Mind Change* (New York: Warner Books, 1988), pp.13, 55. See also <http://www.crossroad.to/Quotes/globalism/julian-huxley.htm#teilhard>
 7. www.crossroad.to/articles2/Gore.html, www.crossroad.to/Quotes/management/blanchard.htm, www.crossroad.to/Excerpts/community/system-theory.htm
-

Lees aansluitend deel 2/2:

De Mystieke Leer van het Gouden Kompas: [DOC](#) of [PDF](#)

Zie ook deze [Waarschuwendende Video](#)

E-mail: verhoevenmarc@skynet.be

Homepage: www.verhoevenmarc.be of users.skynet.be/fa390968

Ga hier naar de [Nieuwste Artikelen](#) of www.verhoevenmarc.be/NieuwsteArtikelen.htm